

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ПРО ГРОМАДЯНСТВО

Фенич Я. В.,

*студентка 5 курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Актуальність теми дослідження зумовлюється особливо важливим місцем, яке посідають відносини громадянства у повсякденному житті кожної людини. Правильна регламентація цих відносин з додержанням міжнародних стандартів забезпечить кожному громадянину України максимально гарантовані права, а Україні – визнання як правової держави.

Значимо, що значний внесок у вивчення цієї проблеми зробили науковці багатьох європейських держав, такі як П. Вейс [3, 1-253], С. Кабірадж [7, 1-32] та ряд вітчизняних вчених: Журавка О.В. [5, 1-20], Бедрій Р.Б. [1, 152-157], Нагорний Є.В. [8, 33-35] тощо.

На початку нового тисячоліття в історії багатьох країн спостерігаються вагомі зміни в діяльності держав, що пояснюється як унікальністю кожної держави, так і глобалізацією, яка дедалі підсилюється. Глобалізація веде до уніфікації всіх сфер суспільних відносин та зближення правових систем країн світу. Це все зобов'язує держави які прагнуть до інтеграції в єдиний європейський правовий простір вживати всіх необхідних заходів задля максимального наближення своїх правових систем до міжнародних стандартів.

Міжнародні стандарти в галузі громадянства – це міжнародно-правові норми, на які повинні орієнтуватися у своїй діяльності всі держави: вони безпосередньо не регулюють питання громадянства, а встановлюють лише правові межі, в яких держава може регулювати власне громадянство; мінімальний обсяг їх змісту – вимоги, дотримуватися яких повинні всі держави, максимальний – вимоги, які мають бути пріоритетними в діяльності

держав. Міжнародні стандарти з питань громадянства свідчать про те, що вплив міжнародного права на громадянство виражається в різних напрямках. По-перше, міжнародне право певною мірою впливає на зміст громадянства. По-друге, це вплив на придбання і втрату громадянства. Незважаючи на різницю умов у різних державах, у них можна знайти і багато спільного. Глава III “Правила, що стосуються громадянства” Європейської конвенції про громадянство 1997 р., прийнята в рамках Ради Європи, свідчить про те, що ці спільні риси можуть бути закріплені на рівні міжнародного права. [4, 21] Тому не можна забувати і про інтернаціоналізацію правових систем, що відбувається насамперед у сфері прав людини. Важлива роль у цьому належить саме міжнародному праву. Право на громадянство гарантується фізичним особам у силу прямого положення міжнародного права і знаходиться під безпосереднім захистом останнього. Механізми реалізації цього права належать до внутрішньої компетенції держави, але вони не повинні йти всупереч з нормами як внутрішнього, так і міжнародного права. Так, підставою для протесту Росією (заява Державної Думи від 6 липня 1994 р.) антидемократичного закону про громадянство Латвії була його невідповідність міжнародним нормам про права людини. [5,16]

Єдиного кодифікованого акта в міжнародному середовищі, який би регулював питання громадянства, немає. Серед основних універсальних міжнародних договорів, які нині регулюють питання громадянства, варто назвати такі: Конвенцію про врегулювання деяких питань, пов'язаних з колізією законів про громадянство 1934 р.; Конвенцію про громадянство заміжньої жінки 1957 р. та деякі ін. Існує також низка регіональних угод у цій сфері. Однією із таких є Європейська конвенція про громадянство від 6 листопада 1997 р., яка тепер є основним джерелом для європейських держав, у тому числі й України. [5, 9]

Своєрідним етапом у процесі наближення до міжнародних стандартів слугує імплементація міжнародних правових норм в законодавство України. Поняття «імплементація» на сьогоднішній день є досить неоднозначним терміном. Вона передбачає забезпечення здійснення норм міжнародного права як на міжнародному, так і на внутрішньодержавному рівнях усіма доступними

й легальними для держав засобами. Особливістю відносин громадянства є те, що вони за своєю специфікою, зокрема за суб'єктивним складом входять до групи адміністративних право-відносин. В системі адміністративного права України імплементація норм міжнародного права має здійснюватися за допомогою національного механізму імплементації, який дозволить досягти виконання міжнародно-правових зобов'язань держави. [1, 155] Важливим і принциповим елементом змісту процесу імплементації норм міжнародного права є обов'язковість узгодження норм національного законодавства і практики із зобов'язаннями, що випливають з міжнародного права. Це дає можливість уникнути колізійних ситуацій при реалізації норм міжнародного права.

Варто звернути увагу на те, що в українському законодавстві про громадянство зустрічаються численні випадки імплементації в нього міжнародних норм. Прикладів маса, один з них стосується порядку регулювання набуття громадянства «знайдою». При відсутності відомостей про батьків знайдена на території нашої держави новонароджена дитина (знайда) буде зареєстрована як громадянин України. Крім того, законодавець у статті 7 Закону використовував формулювання «яка знайдена на території України» [6, 7] замість «народжена на території України», що цілком відповідає положенням статті 2 Конвенції «Про скорочення безгромадянства» від 30 серпня 1961 року, яка встановила, що: «Знайда, який перебуває на території держави, що домовляється, оскільки його місце народження не встановлено, припускається народженням на цій території від батьків, котрі мають громадянство цієї держави».

Співвідношення внутрішньодержавних принципів інституту громадянства з нормами-принципами, які стосуються прав і свобод людини і громадянина і які отримали міжнародне визнання та закріплення, служить показником ступеня розвитку і демократичності законодавства про громадянство у цій чи іншій державі. В данному випадку всі без виключення принципи набуття громадянства, що відображені в законодавстві України, базуються на міжнародних засадах та стандартах, що в подальшому слугуватимиме інтеграції України до світової спільноти. Однак розвиток демократичного суспільства, відкриті кордони, можливість

вільного пересування, різноманітне законодавство у сфері громадянства породжують подвійне громадянство. Низка сучасних країн не визнають подвійного громадянства і визначають, що у їх громадян має бути лише одне громадянство – громадянство країни постійного проживання. [7, 25] До цієї групи країн відноситься і Україна, встановивши принцип єдиного громадянства.

Наразі перед Україною постала проблема подвійного громадянства. Випадки множинного громадянства зустрічаються все частіше та існують об'єктивно, незалежно від ставлення до них тієї чи іншої держави. Як зазначає спеціаліст з питань громадянства в міжнародному праві Ю.Р. Боярс, принцип невизнання подвійного громадянства, закріплений у законодавстві деяких держав означає лише невизнання правових наслідків біпатризму. При цьому міжнародне право має лише обмежений вплив на це явище, оскільки питання громадянства належать до внутрішньої компетенції кожної держави. [2, 17]

Що ж до України, то, незважаючи на невизнання законодавством нашої держави подвійного громадянства, біпатризм на Україні існує. Бажання мати подвійне громадянство виникає в багатьох у зв'язку з необхідністю постійного пересування в межах СНД. Спрощення порядку цього пересування та порядку натуралізації осіб, що постійно там проживають, зменшить кількість біпатридів у майбутньому. [8, 35]

Отже, міжнародне право не знає єдиної загальновизнаної регламентації питань, що виникають у зв'язку з біпатризмом, апатризмом, але можна стверджувати, що є всі підстави для розробки і прийняття універсального міжнародно-правового договору не тільки з питань подвійного громадянства та безгромадянства, але й з інших загальних проблем громадянства.

Вказуючи місце громадянства в житті людини, ми схилиємось до думки, що громадянство відноситься переважно до внутрішньодержавного права. Але це не означає, що держава здатна приймати будь-яке рішення з всіх питань громадянства. Роль міжнародного права в галузі громадянства досить значима. Закон про громадянство визнається іншими державами лише у випадку його відповідності міжнародним конвенціям, міжнародному по-

рядку і загально визнаним принципам права щодо питань громадянства.

Що ж до принципів міжнародного права, то відзначаючи роль і значення загально визнаних принципів міжнародного права, звичайних норм і спеціальних принципів, що стосуються громадянства, то можна зробити висновок, що вони безпосередньо не регулюють питання громадянства, а встановлюють правові рамки, в яких держава може регулювати власне громадянство, тобто вони є критерієм дійсності внутрішньодержавних актів, що стосуються громадянства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бедрій Р.Б. Особливості інституту громадянства в міжнародному праві // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 1999. – Випуск 1. – С.152-157
  2. Боярс Ю. Р. Вопросы гражданства в международном праве. Монография. – М. : Международные отношения, 1996. – 160 с.
  3. Вейс П. Гражданство и оптация в международном праве. – М. – 1989. – 253с.
  4. Європейська конвенція про громадянство // Відомості Верховної Ради України від 28.03.2008, № 13 – Ст.359
  5. Журавка О.В. Міжнародно-правова характеристика інституту громадянства: автореф. дис.. канд.. юрид. наук: 12.00.11/ Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1999 – 20с.
  6. Закон України «Про громадянство» // Відомості Верховної Ради України від 30.03.200. - №13 - Ст. 65
  7. Кабирадж С. Проблемы двугражданства. – К. : ООО “Международ. фин. агенство”, 1996. – 32 с.
  8. Нагорний Є.В. Удосконалення законодавства України про громадянство – запорука захисту прав людини // Право України. – 2006. - №10. – С.33-35
- Науковий керівник: проф. Лазур Я.В.